

potom prikazala situaciju koja je zadesila Židove u Hrvatskoj tijekom Drugoga svjetskog rata. Prikazuje stanje prema nekoliko popisa stanovništva nakon Drugoga svjetskog rata, uz kritički osvrt na objektivne pa i subjektivne razloge nevjerođostnosti pojedinih statističkih pokazatelja. Uspoređujući podatke iz više izvora, zaključuje da je židovska zajednica u Hrvatskoj u holokaustu izgubila oko 80% svoje populacije, a u razdoblju od 1948.-1952. godine doživjela je još jedno smanjenje jer je otprilike polovina preživjelih iselila u Izrael. Prvi dio knjige autorica završava s poglavljima o Židovima u Zagrebu, te o židovskim udrugama kao što su općine, škole, omladinske i ženske organizacije.

U drugome dijelu knjige pod naslovom "Promjene u židovskoj populaciji u svijetu" autorica obrazlaže širi — svjetski kontekst postojanja židovske zajednice (posebne geopolitičke, povijesne, gospodarske i društvene uvjete koji su utjecali na promjene na regionalnoj kao i na globalnoj razini). Tu je prije svega riječ o demografskim promjenama u židovskoj populaciji dijaspore i Izraela, te osnovnim podacima o broju Židova u svijetu, u pojedinim zemljama i regijama. Zatim, govori se o prilikama i uvjetima nastanka prve židovske dijaspore i principima po kojima su organizirane židovske zajednice koje su omogućile održanje židovske religije, tradicije i identiteta tijekom dvije tisuće godina dijaspore. Prikazuje se i nastanak židovskih zajednica na istoku Europe, uz pregled židovske dijaspore nakon razaranja Jeruzalema i hrama, sudbina aškenaske zajednice na istoku, kao i razvoj sefardskih zajednica nakon progona iz Portugala i Španjolske u 15. stoljeću, posljedice pogroma i holokausta, raspršivanje europske židovske zajednice na sve ostale kontinente, sudbina Židova u komunističkim zemljama, te kako su različiti uvjeti života u pojedinim sredinama doveli do stvaranja različitih židovskih identiteta. Posebna se pozornost posvetila Židovima u velikim multinacionalnim državama (Habsburško carstvo), nastanku i značenju cionizma. Zasebna se poglavlja bave Židovima u Americi, u Africi nakon stvaranja Izraela, u zemljama u tranziciji, a razmatra se i identitet Židova u "Europi bez granica".

Budući da je knjiga dvojezična (svako je poglavlje prevedeno na engleski jezik, doduše u skraćenoj verziji), naći će čitatelje i izvan Hrvatske, vjerujemo ne samo među zainteresiranim istraživačima židovske prošlosti, kulture, identiteta ili sudbine nego i među brojnim Židovima i njihovim potomcima koji su nekada bili utkani u život i kulturu Hrvatske — bili oni slavni ili potpuno anonimni pripadnici židovskoga naroda — koji su ostavili dovoljno markantne tragove da ih je moguće čitati i danas.

Jadranka GRBIĆ

Artes populares, 16-17, vol. 1; vol. 2 : **Folk narrative and cultural identity**, 9th Congress of the International Society for Folk-Narative Research, Budapest, 10-17.6.1989, Budapest 1995., 451 str. ; str. 452-870.

Mađarski folkloristički godišnjak *Artes Populares* 16-17 u dva opsežna sveska (870 stranica) sa šestogodišnjom distancom, donosi stotinjak referata sudionika devetog kongresa društva proučavatelja folklornog pripovijedanja (ISFNR) održanog u Budimpešti pri Sveučilištu Loránd Eötvös. Na čelu ovog uglednog društva bili su Kurt Ranke (osnivač i dugogodišnji predsjednik) i Lauri Honko, a sadašnji je predsjednik norveški

folklorist Reimund Kvideland. Kao što ističe glavni urednik ove publikacije, Vilmos Voigt, namjera je mađarskog organizatora bila da se objave sva izlaganja ovog, uistinu svjetskog kongresa. Međutim nedostatak je novčanih sredstava postao glavnim razlogom višegodišnje nemogućnosti okončanja ovog izdavačkog projekta koji je, na posljeticu, "spasila" zaklada Soros. S druge strane, treba naglasiti da su ponajbolji prilozi sudionika ovog kongresa već objavljeni u časopisima kao što su *Fabula*, *Proverbium*, ARV

-*Scandinavian Yearbook of Folklore* i zasebnom zborniku iz 1990. *Storytelling in Contemporary Society* (urednika L. Röhricha i S. Wienker-Pieopha). Stoga, iako objavljeni tekstovi pružaju cjelovit uvid u istraživanje usmene proze, ovaj je izbor izostavljanjem već objavljenih tekstova istaknutih sudionika kao što su G. B. Bronzini, R. Bendix, K. V. Čistov, L. Dégh, R. A. Georges, B. Holbek, R. Kvideland, L. Petzoldt, L. Röhrich i dr., ipak lišen reprezentativnosti. Jedini hrvatski prilog u ovom dvotomnom izdanju tekst je Mirne Velčić pod naslovom "Preispitivanje naše interpretativne prakse usmenog pripovijedanja".

Renata JAMBREŠIĆ KIRIN

Ova je knjiga svečano izdanje posvećeno stogodišnjici objavljivanja prvoga toma "Zbirke vogulskoga folklor" glasovitoga mađarskog znanstvenika i istraživača Bernáta Munkácsija (1860.-1937.).

Munkácsi je ukupno objavio četiri toma tzv. "narodne poezije" (engl. folk poetry, mađ. népköltes), prvi 1892. g., a posljednji 1921. g. Priređivači ovoga izdanja, koji predstavljaju tek jedan fragment Munkácsijeve zbirke, željeli su ga objelodaniti 1992. g., točno na stotu obljetnicu izlaska prvoga toma, ali im to zbog novčanih i drugih poteškoća nije uspjelo.

No ipak, pred nama je prvi put jedan dio folklornoga tradicijskog nasljeđa sibirskoga naroda Vogul (sami sebe nazivaju Mansi, a ovdje se navodi ime koje je, kako je tada bilo uobičajeno, upotrebljavao Munkácsi) na engleskome jeziku. Naime, sam je Munkácsi prevodio vogulske tekstove na mađarski i njemački. Za ovo izdanje na engleskom jeziku priređivači su koristili mađarsku verziju. U selekciji tekstova nastojali su slijediti osnovni skupljačev interes te je glavnina ove antologije usmjerena mitološkim temama i narodnim vjerovanjima.

Prije samih tekstova nalazi se kraći prilog Bele Kálmána o narodu Vogul: gdje žive, o povijesti, o znanstvenim istraživanjima Vogula, njihovome jeziku, o usmenoj književnosti, o žanrovima, današnjoj situaciji. Mihály Hoppal autor je priloga o Munkácsijevoj biografiji, te selektirane bibliografije.

Nakon tekstova (poezija i nešto proze) nalaze se napomene o tekstovima i dodatak u kojemu je objavljen rad Otta J. von Sadvoszka o aspektima vogulske religije s osobitim naglaskom na kult medvjeda, te Mihály Hoppála o pristupima istraživanju Mansi mitologije. Ti radovi nisu samo komentari odabranih tekstova nego i više od toga. Prvi rad smješta ih u njihov pravi kontekst: u svakidašnjicu, ali i blagdansko ozračje, u kojemu se odražava vogulska koncepcija o čovjekovu biću i njenome esencijalnom dijelu — duši, ali i koncepcija o prirodi i svemiru, naravnome i nadnaravnome, o svemu nepoznatome u čovjekovu okruženju. Ta se koncepcija oblikovala stoljećima, u zavisnosti od ekoloških uvjeta života, doticajima sa susjednim narodima i sl., kreirajući osobit sustav predodžbi o svijetu i životu, pretočen u stih, priču, pjesmu, molitvu, dramu, ples, pokret ili sliku. No, da suvremena znanstvena interpretacija zahtijeva suvremenu metodologiju, obrazlaže M. Hoppál u drugome članku, predlažući kao jednu od (novih) mogućnosti kontrastivnu metodu u mitološkim studijima.

Jadranka GRBIĆ